

Yhteiskunnan todellisen edistymisen ja hyvinvoinnin mittaaminen

Kasvu murroksessa –seminaarin työpaja
24.9.2010

Jukka Hoffrén
Tilastokeskus

Sisältö

- Hyvinvoinnin mittaamisen kehittäminen
- Talouskasvu, BKT ja kansantalouden tilinpito
- Kestävän tulon käsite
- Stiglitzin komission suositukset
- Vaihtoehtoiset hyvinvoinnin mittarit; ISEW ja GPI
- Hyvinvoinnin tulevaisuus ja haasteet
- Hyvinvoinnin kehityssuuntia Suomessa
- Lopuksi: Hyvinvoinnin mittaaminen 2010 -luvulla

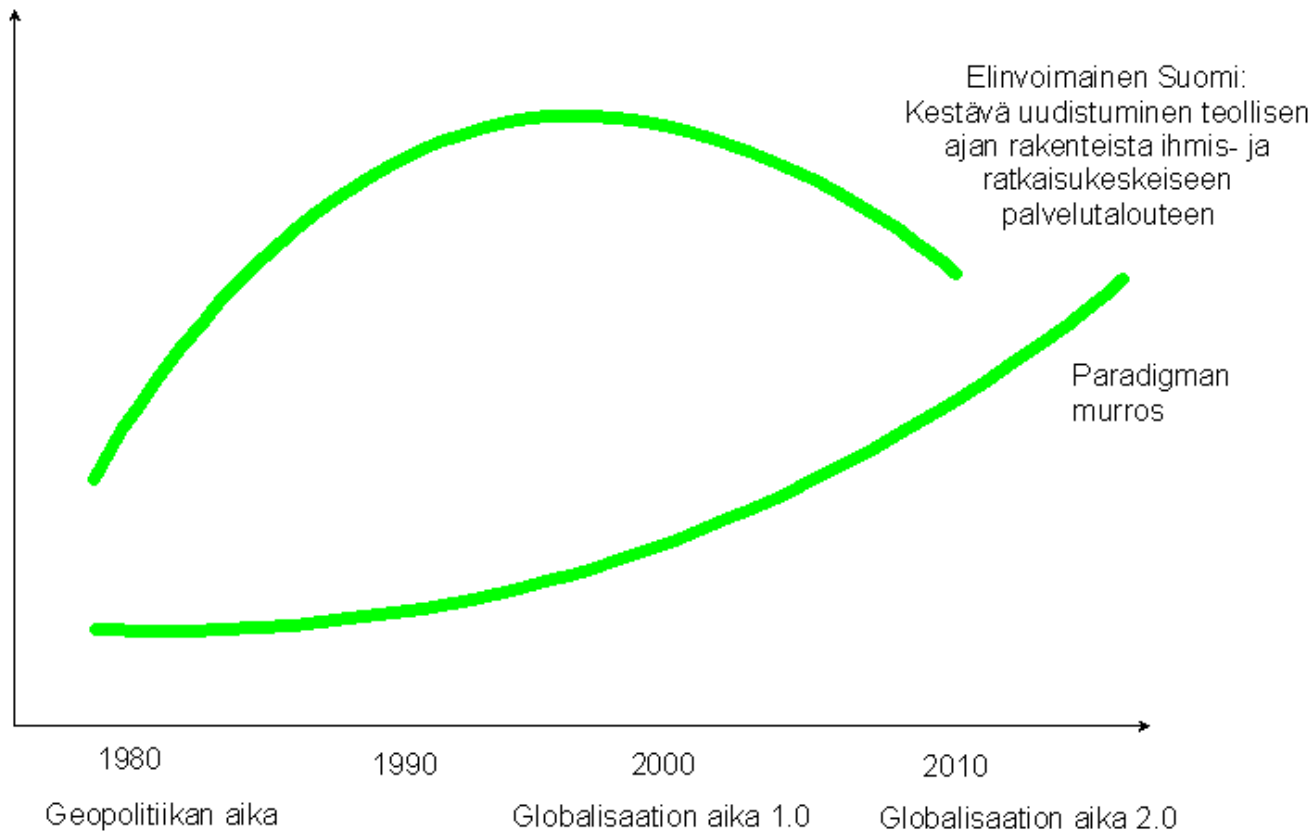
Hyvinvoinnin mittaamisen kehittäminen

- Euroopan Unionissa on havahduttu siihen että BKT on väärä talouden ja yhteiskunnan edistyksen mittari. Beyond GDP konferenssi vuonna 2007. Ranskan presidentin asettama ns. Stiglitzin komissio 2009.
- Kansantalouden tilinpito ja BKT on tarpeen korvata jollakin kehittyneemmällä tilastojärjestelmällä, joka antaa paremman kuvan ihmisten hyvinvoinnin kehityksestä.
- Jotta uusi seurantajärjestelmä olisi käyttökelpoinen päätöksenteossa, tulisi sen olla riittävän yksinkertainen ja läpinäkyvä.

BKT ja talouskasvu yhteiskuntapoliittisena päämääränä

- Kansantalouden tilinpito ja BKT kehitettiin toisen maailmansodan aikana ja niiden avulla mobilisoitiin kansakunnan kaikki resurssit sotatalouden käyttöön. Sodan jälkeen BKT soveltui jälleenrakennuksen tarpeisiin aina 1960 ja 1970 -luvulle asti.
- Teollisuusyhteiskunnassa hyvinvointia kasvatettiin parhaiten lisäämällä tuotantoa maksimaalisesti kustannuksista (mm. luonnonvarojen kulumisesta, ympäristön pilaantumisesta, terveyshaitoista) piittaamatta.
- ”Vain teollinen toiminta luo hyvinvointia”. Eli teollisuuden merkitystä ylikorostetaan ja muut yhteiskunnan tavoitteet ovat tälle useimmiten alisteisia.

Aineellisen ja henkisen hyvinvoinnin kehitys

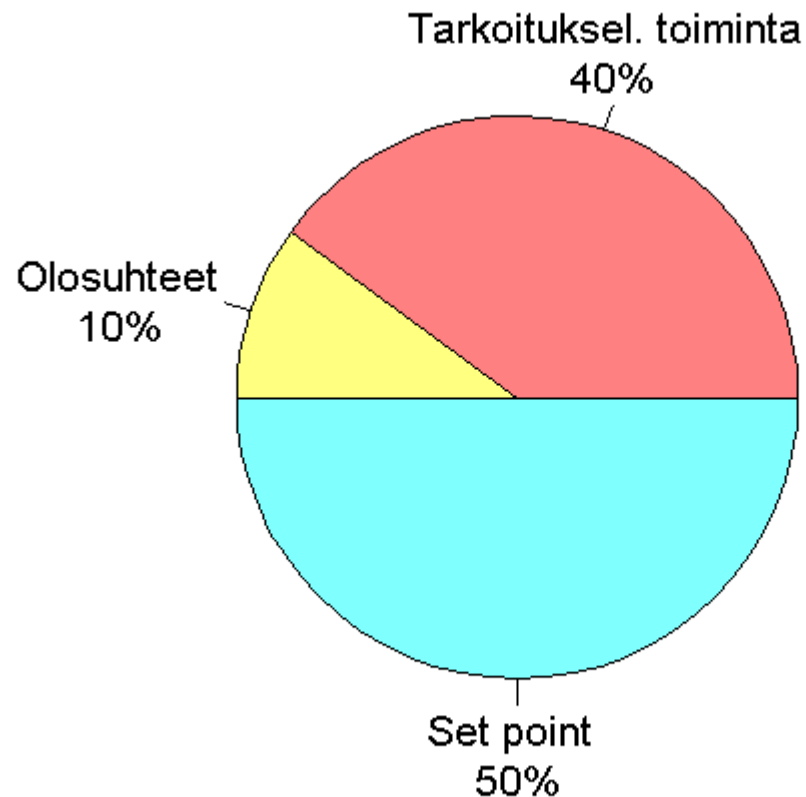
”Suomi on paradigman muutoksen kynnyksellä, jossa teollisesta ajasta siirrytään kohti ihmis- ja ratkaisukeskeistä palvelutaloutta.”

Nurmio & Turkki (toim.):
Elivoimainen Suomi
2010. Sitra.

BKT hyvinvoinnin mittarina

- Kaiken tuotannon oletetaan lisäävän kulutusta ja kulutuksen väistämättä lisäävän ihmisten onnellisuutta, joten talouskasvu (BKT:n kasvu) on tavoiteltava yhteiskunnallinen päämäärä.
- Lukuisten tutkimusten mukaan tulojen kasvu ei tietyn tulotason jälkeen enää lisääkään ihmisten hyvinvointia tai onnellisuutta.
- Käsillä on merkittävä yhteiskunnallinen murros: siirtyminen teollisuusyhteiskunnasta jälkiteolliseen yhteiskuntaan.

Onnellisuuden osa-alueet

Lähde: Lyubomirsky et. al (2005), Pursuing happiness: The architecture of sustainable change. Review of General Psychology 9, 111-113.

Kestävä tulo

- BKT seuraa talouden kehitystä tuotannon näkökulmasta. Suora linkki hyvinvointiin puuttuu. BKT katsoo kaikki taloudellista kasvattavat toimet talouskasvuksi vaikka ne olisivat negatiivisia. Esim. ikkunan rikkominen, työmatkojen pidentyminen, sairaudet, onnettomuudet, rikollisuus, luonnonmullistukset, saastuminen ja luonnonvarojen kuluminen jne.
- Kestävässä tulossa bruttotuloista vähennetään sen synnyttämisessä syntyneet kustannukset (pääoman kuluminen, puolustautumismenot ja luonnon pääoman kuluminen).
- Talouden tasolla kestävä tulo on määrä, jonka kansakunta voi kuluttaa ilman, että se vähentää tulevaisuuden kulutusmahdollisuuksiaan.

Stiglitzin komission suositukset 14.9.2009

BKT:n ohella tarvitaan seuraavia mittareita:

1. Taloudellinen hyvinvointi: Huomio kotitalouksiin, BKT:ta täydentävät mittarit. Ideaali mittari sisältää kotitalouksien markkinakulutuksen, julkiset palvelut, ei-markkinatoiminnot, vapaa-ajan arvon ja puolustautumismenot.
2. Ei-taloudelliset seikat: mahdollisuudet ja elämänlaatu. Ajankäyttötilit?
3. Kestävyys: globaalit ja kansalliset kestävyysrajoitteet pitää huomioida. Genuine Savingsin (GS) tulee olla positiivinen.

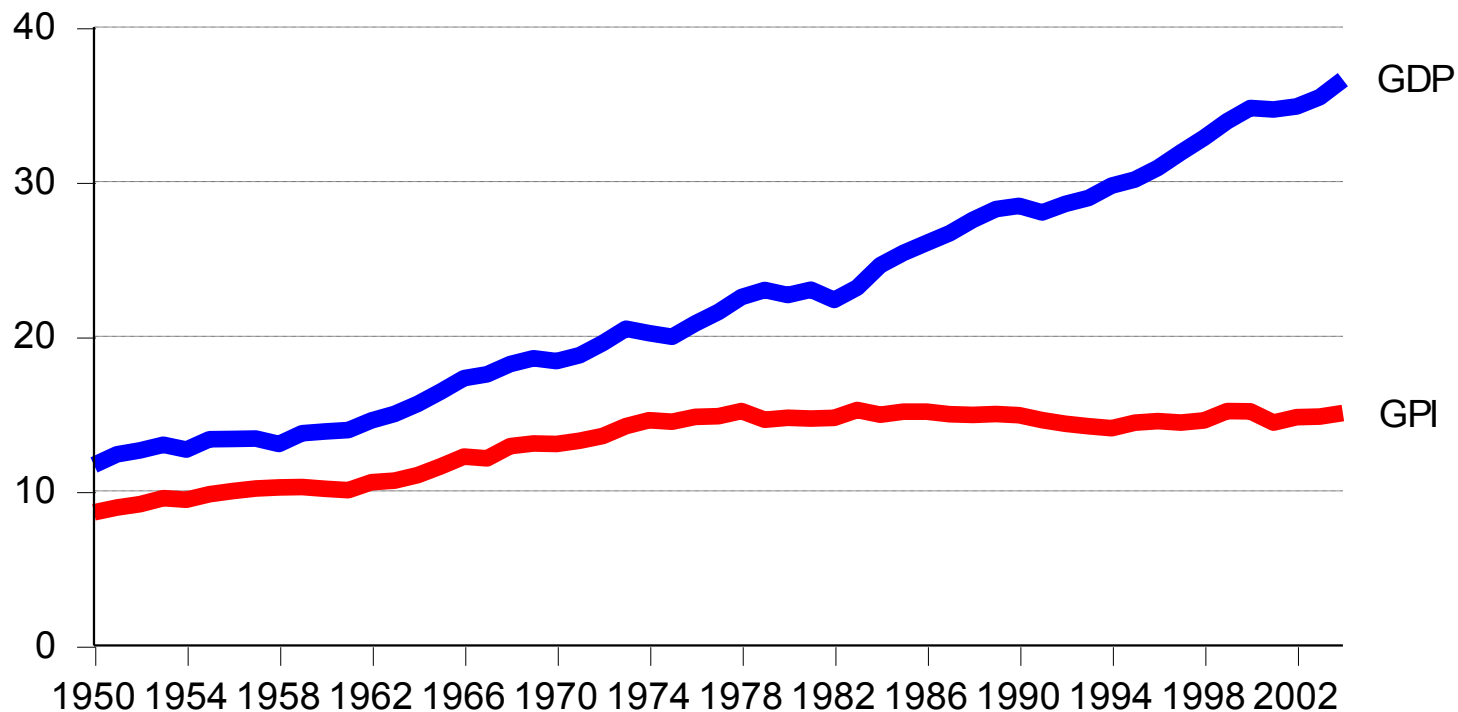
EU:n sponsorhip -ohjelma

- Stiglitzin komission työtä on yleisesti luonnehdittu urauurtavaksi, mutta keskeneräiseksi. Komissio ei uskaltanut suositella ympäristö- ja luonnonvarojen hinnoittelua.
- Nicholas Sarkozy ja Angela Merkel ovat voimakkaasti tukeneet uusien hyvinvointimittareiden ottamista käyttöön.
- Euroopan unioni on etenemässä asiassa; Sponsorhip – ohjelma, jossa Stiglitzin komission työtä jatketaan.

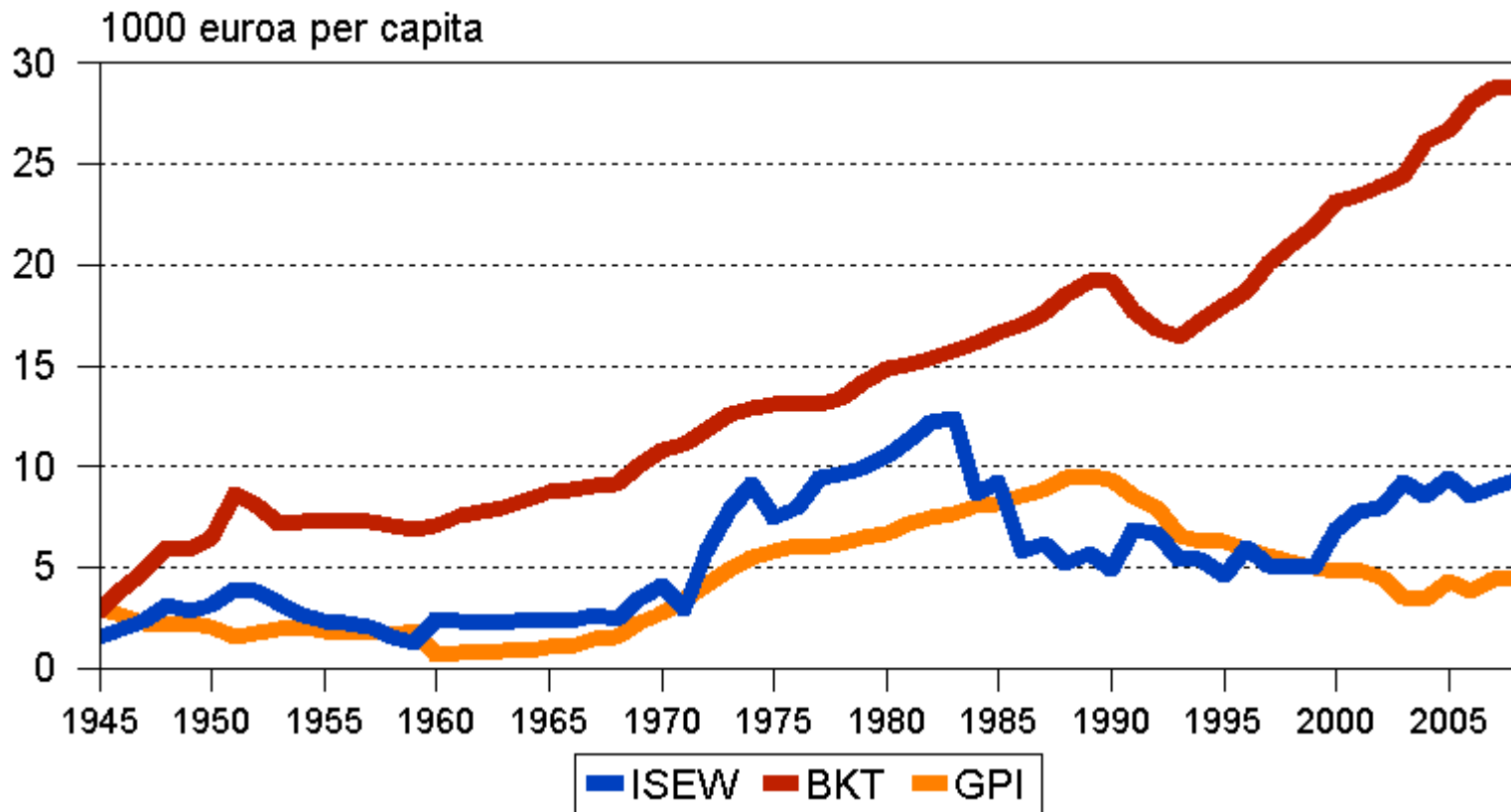
ISEW ja GPI -mittarit

- Index of Sustainable Economic Welfare (ISEW) ja sen jatkokehitemä Genuine Progress Indicator (GPI) –mittarit mittaavat hyvinvointia kuluttajasta käsin.
- ISEW ja GPI ovat talousteorian mukaisia mittareita.
- Ne pyrkivät laajentamaan hyvinvoinnin kuvausaluetta varjohintojen avulla ottamaan huomioon tärkeimmät ihmisten hyvinvointiin vaikuttavat tekijät.
- ISEW ja GPI ovat BKT:ta parempia hyvinvoinnin ja todellisen edistymisen mittareita.

Yhdysvaltojen BKT:n ja GPI:n kehitys 1950-2004 (1000 dollaria vuoden 2000 hinnoin per capita)

Suomen BKT, ISEW ja GPI –indikaattoreiden kehitys 1945-2008 (per capita reaalisin hinnoin)

ISEW ja GPI

Index of Sustainable Economic Welfare (ISEW)	Genuine Progress Indicator (GPI)
+ Painotettu yksityinen kulutus	+ Painotettu yksityinen kulutus
+ Kotitaloustyön arvo	+ Kotitaloustyön ja vanhemmuuden arvo
+ Kestokulutushyödykkeiden tuottamat palvelut	+ Korkeakoulutuksen arvo
+ Katujen ja maanteiden tuottama hyöty	+/- Vapaaehtoistyön arvo
+ Julkiset kulutusmenot terveyteen ja koulutukseen	+ Kestokulutushyödykkeiden tuottamat palvelut
- Kestokulutushyödykkeiden hankinta	+ Maanteiden tuottama hyöty
- Yksityiset terveys- ja koulutusmenot	- Rikollisuuden aiheuttamat kustannukset
- Mainonnan kustannukset	- Vapaa-ajan menettämisen arvo
- Työmatka pendelöinnin kustannukset	- Vajaatyöllisyyden kustannukset
- Kaupungistumisen aiheuttamat kustannukset	- Kestokulutushyödykkeiden hankinta
- Liikenneonnettomuuksien kustannukset	- Työmatka pendelöinnin kustannukset
- Veden pilaantumisen kustannukset	- Kotitalouksien saasteiden torjunta
- Ilmansaastumisen kustannukset	- Liikenneonnettomuuksien kustannukset
- Meluhaittojen kustannukset	- Vesistöjen pilaantumisen kustannukset
- Soiden häviäminen	- Ilmansaasteiden kustannukset
- Maatalousmaan häviäminen	- Meluhaittojen kustannukset
- Uusiutumattomien luonnonvarojen käyttö	- Soiden ja kosteikkojen häviäminen
- Aiheutuneiden pitkä-aikaisten ympäristövaurioiden arvo	- Maatalousmaan häviäminen
- Pääoman nettokasvu	- Luonnontilaisten metsien häviäminen
+ Muutokset maan kansainvälisessä asemassa	- Luonnonvarojen käyttö
=ISEW	- Hiilidioksidipäästöjen aiheuttamat vahingot
	- Otsonikerroksen ohentumisen kustannukset
	+/- Pääoman nettokasvu
	+/- Nettolainananto
	= GPI

Hyvinvoinnin tulevaisuus ja tavoitteet

- Globaalit haasteet: Väestönkasvu, ilmastonmuutos, finanssi-kriisi, fossiilisten polttoaineiden tuotantokuippu 2014 – 2015, siirtyminen uusiutuvien luonnonvarojen hyödyntämiseen.
- Edessä hyvinvoinnin romahdus tai ainakin väheneminen: Mikä on riittävä, kohtuullinen hyvinvoinnin taso?
- Ympäristön ja luonnonvarojen käyttöä hyvinvoinnin tuottamisessa pitää vähentää niin että ne ovat maapallon rajallisten ekosysteemien kanto- ja uusiutumiskyvyn rajoissa.
- Johtopäätös: Hyvinvoinnin tuottamisen tehokkuutta on kasvatettava ja tuotantomenetelmiä parannettava radikaalisti.

Mari Kivinin hallituksen ohjelma 22.6.2010

”Hallitus käynnistää valmistelun kansainvälisten suuntaviivojen mukaisesti laajemman kehitysindikaattorin käyttöön ottamiseksi bruttokansantuotteen rinnalle lähivuosina. Tällaiset indikaattorit kuvaavat talouden kehityksen lisäksi inhimillistä hyvinvointia ja ympäristön tilaa.”

Lopuksi

- Muistettava että indikaattorit osoittavat kehityksen suuntaa karkealla tasolla. Ne eivät tarjoa vastauksia kaikkiin kysymyksiin.
- Bruttotulojen lisäksi kiinnitettävä huomiota kokonaismenoihin ja arvioitava toimintojen kannattavuutta entistä laajemmin. Ekotehokkuuden kasvettava: entistä pienemmin panoksin tuotettava entistä enemmän hyvinvointia.
- Suomenkin tulee panostaa uuden hyvinvointi-indikaattoreiden kehittämiseen ja käyttöönottoon. Tällä hetkellä menossa tutkimus- ja vertailuvaihe.
- Vaikutettava EU:n mittareiden kehittämiseen. Uudet mittarit saatava käyttöön 2010 –luvulla.

Kiitos!

jukka.hoffren@tilastokeskus.fi